KOERSNOTA 2026

Inhoud

Inleiding 3
Omgevingsanalyse 4
Omgevingsanalyse ..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
Oog op integraliteit 9
Keuzes en prioriteiten 9
Verkenning samenwerking 9
Van koersnota naar begroting 11
Toelichting onderzoeken 11
Lijst afkortingen ..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Inleiding

Bij het schrijven van de koersnota 2026 komen we bij de afronding van de raadsperiode 2022-2026. We werken vanuit onze ambities en kijken vooruit naar de volgende periode.

Begrotingsjaar 2026 is voor gemeenten bijzonder, het wordt landelijk beschouwd als het 'ravijnjaar'. Belangrijk aandachtspunt hierbij is de korting van circa 3,4 miljard euro op het Gemeentefonds (en Provinciefonds). Het is een jaar waarin veel gemeenten de balans niet weten te vinden tussen teruglopende inkomsten aan de ene kant en de grote opgaven die gemeenten hebben aan de andere kant.

Ook voor Oirschot geldt dat we ons voorbereiden op het ravijnjaar 2026. Sturen op financiën, keuzes maken, prioriteren en inhoudelijk op koers blijven. Scherper aan de wind varen met bestaande middelen is een zin die in de aanloop naar deze koersnota veelvuldig is gebruikt.

Tegelijkertijd met het schrijven van deze koersnota, is de landelijke overheid bezig met de voorjaarsnota. In de voorjaarnota is voor de jaren 2026 en 2027 incidenteel extra geld voor gemeenten opgenomen. Dit lost niet alles op, maar geeft wel lucht. De vertaling van deze voorjaarsnota vindt zijn weerslag in de meicirculaire. Deze circulaire nemen wij, zoals altijd, niet op in de koersnota maar wel in de begroting.

Uw raad heeft aangegeven meer aan de voorkant betrokken te willen worden, om zo richting te kunnen geven aan de koersnota 2026. Zowel de financiële situatie als de wens van de raad om aan de voorkant betrokken te worden hebben geleid tot een hervormd proces.

Het college heeft uw raad middels een debatnota en een presentatie op 18 maart 2025 geïnformeerd over de huidige (financiële) situatie en de vragen waarop zij graag richtinggevende uitspraken van de raad zou ontvangen. Op 25 maart 2025 heeft uw raad het debat hierover gevoerd en het verslag van dat richtinggevend debat is vastgesteld op 1 april 2025.

Vanwege de financiële situatie heeft het college slechts twee wensen voorgelegd aan uw raad. De overige richtinggevende uitspraken betroffen vooral zoveel mogelijk technische maatregelen waardoor er meer ruimte in de begroting ontstaat. De meeste van die maatregelen, hoewel financieel technisch van aard, vragen het nodige onderzoek en voorwerk voordat de effecten daarvan verwerkt kunnen worden in de koersnota 2026. Het college heeft geïnventariseerd van welke onderzoeken de resultaten voor 1 juli bekend zijn. Deze maatregelen kunnen verwerkt worden in de begroting 2026-2029.

Bij de voorbereiding van de koersnota 2026 hebben we de omgevingsanalyse geactualiseerd. We hebben gekeken welke ontwikkelingen mondiaal, landelijk, regionaal en lokaal van invloed zijn op onze werkzaamheden. De omgevingsanalyse biedt ons inzicht in de opgaven die we hebben, in kansen en bedreigingen, in haalbaarheid en realisatie van onze ambities en in wensen voor nieuw beleid en eventuele ombuigingen. De omgevingsanalyse maakt duidelijk dat een integrale blik op al die ontwikkelingen en daarmee op onze opgaven meerwaarde heeft.

Met het ravijnjaar in zicht zien we geen ruimte om wensen mee te nemen naar de begroting 2026-2029, tenzij het financiële beeld flink bijgesteld gaat worden. In deze koersnota nemen we u dan ook mee in de stappen die wij nemen om naar een sluitend meerjarenperspectief te komen bij de vaststelling van de begroting 2026. Daarnaast gaan we onverminderd door met de zaken die reeds in gang zijn gezet; met alle ambities ligt er een uitgebreid takenpakket wat momenteel al opgepakt wordt.

U vindt daarom in het hoofdstuk ‘omgevingsanalyse’ een overzicht van alle ontwikkelingen die op ons afkomen. In het hoofdstuk ‘van koersnota naar begroting’ vindt u een overzicht van de stappen die wij de komende tijd gaan zetten om tot een sluitende meerjarenbegroting te komen. Zoals afgesproken is er geen financieel perspectief bij deze koersnota, deze is reeds aan uw raad gepresenteerd bij de eerste bestuursrapportage.

Omgevingsanalyse

Inzicht in ontwikkelingen en veranderingen is nodig om met aandacht voor de omgeving onze opgaven voor 2026 en volgende jaren in beeld te brengen. Daarom hebben we een omgevingsanalyse uitgevoerd bij de start van de voorbereidingen van de koersnota 2026. De omgevingsanalyse voor 2025 hebben we daarbij als uitgangspunt genomen. De analyse hebben we uitgevoerd aan de hand van de DESTEP-omgevingsfactoren (demografie, economie, sociaal-cultuur, technologie, ecologie en politiek). Naast deze factoren hebben we ook organisatie-factoren in beeld gebracht. Bij de analyse komen verschillende niveaus bij elkaar, vanuit mondiaal, nationaal, regionaal en lokaal perspectief. In de raadsbijeenkomst van 18 maart 2025 is de omgevingsanalyse toegelicht.

Demografische omgevingsfactoren

Het aantal inwoners neemt in de komende jaren verder toe. Deze groei is met name het gevolg van de schaalsprong, woningbouw en diverse vormen van migratie. De migratie betreft onder andere expats, arbeidsmigranten, statushouders en vluchtelingen. Dit geeft vragen rondom integreren, inburgering, een toename van zorgvragen en druk op (basis-)voorzieningen. Deze internationalisering heeft invloed op (de toegankelijkheid van) onze dienstverlening.

De samenstelling van huishoudens en waar we (kunnen) wonen verandert. Steeds meer mensen wonen alleen of gaan alleen wonen. Van jonge singles tot alleenstaande ouderen. Dit leidt tot een hogere woningbehoefte in een krappe huizenmarkt. We zien daarnaast een toename van mensen die gebruikmaken van het gemeentelijke briefadres omdat inschrijven op de plek waar je woont niet altijd mogelijk is. Dit heeft effect op onder andere dienstverlening aan de balie, het innen van belastingen en handhaving bij illegale bewoning op vakantieparken.

We zien dat in Oirschot de samenstelling van de bevolking wijzigt als gevolg van vergrijzing en ontgroening. De demografische druk neemt toe met minder werkenden. Vergrijzing heeft ook effect op de samenredzaamheid, gezondheid van de samenleving. Aandacht voor preventie is van belang. Het vraagt wat van de toegankelijkheid van onze dienstverlening, zowel fysiek als digitaal. En net als bij de toename van het aantal inwoners gaat dit leiden tot een toename van het aantal zorgvragen en zijn er meer voorzieningen nodig.

Economische omgevingsfactoren

De ontwikkelingen in onze regio gaan snel. De economische impuls in de Brainportregio is groot. Dat betekent een groei van aantal inwoners, woningen en bedrijvigheid. Dit vraagt om oplossingen voor mobiliteit, netcongestie en voor de druk op bedrijventerreinen. We moeten nadenken over actief grondbeleid en, samen met de regio, nadenken over (de bekostiging van) extra voorzieningen zoals scholen, winkels en sociale voorzieningen.

Door de krappe arbeidsmarkt zijn er weinig werkzoekenden voor de grote hoeveelheid beschikbaar werk. Door de technologische ontwikkelingen ontstaat het risico op een mismatch tussen vraag en aanbod omdat de beroepsbevolking mogelijk niet in staat is te werken voor de gevraagde arbeidskwaliteit.
Vacatures zijn moeilijk in te vullen. Er is wel een toename van arbeidsmigranten en kenniswerkers. Op grond van de Participatiewet helpen we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt om werk te vinden, ook mensen met een arbeidsbeperking.

Ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit hebben een grote impact op het (economisch) functioneren van Oirschot, vooral ook door de ligging nabij de A58. De mobiliteitsopgaven (OV, Hub's, elektrificatie/waterstof) zijn groot. Door toenemende drukte op de A58 kunnen binnenwegen dichtslibben. Verbreding van A58 en de totstandkoming van een fietsnetwerk zijn ontwikkelingen die nu spelen en op ons afkomen. De mobiliteitsvisie (transitie) 2040 geeft richting aan deze ontwikkelingen.

Er is een groeiend woningtekort. De beschikbaarheid van woningen blijft achter bij de vraag. Huur- en koopwoningen worden duurder. Dit heeft gevolgen voor starters op de woningmarkt en voor andere doelgroepen die - door omstandigheden - nieuwe woonruimte moeten vinden.

Prijzen van goederen en diensten stijgen al een hele tijd. De inwoners van Oirschot merken dat de kosten voor levensonderhoud hoger worden. Als gemeente hebben we natuurlijk ook te maken met de prijsstijgingen. Deze leiden tot tekorten op (al aangevraagde) kredieten. Dat knelt met de realisatie van ingezette en toekomstige projecten. Vanuit de Algemene uitkering krijgen we hiervoor een beperkte compensatie.

Politieke omgevingsfactoren

In de afgelopen jaren is er meer wantrouwen richting de overheid door onder andere ingewikkelde regelingen en de toeslagenaffaire. Sociale media versterken dit negatieve beeld. Dit leidt tot toename van polarisatie in de samenleving, een toename van (be)dreiging richting ambtenaren en bestuurders hebben meer en heftigere publieke discussies.

Gemeenten krijgen vanaf 2026 grote tekorten door afname van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De rijksoverheid gaat niet (volledig) bijspringen. Daardoor ontstaat disbalans tussen taken en ambities aan de ene kant en de uitkering in het gemeentefonds aan de andere kant. Dit heeft vanzelfsprekend gevolgen voor de uitvoeringskracht van de gemeente.

Het Rijk ziet steeds meer de MRE als gesprekspartner. Dit heeft te maken met de erkenning van de Brainport als mainport. De afspraken die worden gemaakt hebben effect op alle deelnemende gemeenten, zowel inhoudelijk als financieel. Via de regionale overlegtafels bespreken we de ontwikkelingen en afspraken.
De ontwikkelingen in de regio zijn dynamisch in verband met afspraken vanuit onder andere het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) en de Beethovendeal.

Wettelijke ontwikkelingen hebben een direct effect op onze bedrijfsvoering. We verwachten de herziening Participatiewet 2026 en wetsontwikkeling in verband met het recht op wonen op toeristische parken. Nieuwe regelgeving vraagt om nieuwe processen en inzet van personeel (formatie). Ook ontwikkelingen op Europees niveau hebben effect op onze opgaven met nieuwe wetgeving op verschillende werkvelden (digital decade, bijdrage aan regionale ontwikkeling, landbouwsubsidie).

Wereldwijd spelen er verschillende vraagstukken die de internationale betrekkingen instabiel en onvoorspelbaar maken. Door oorlogen en politieke spanningen staat de toevoer van grondstoffen en voedingsmiddelen onder spanning. Er zijn vluchtelingenstromen. De kosten voor defensie stijgen. Er is zorg over de effecten van de ontwikkelingen in de VS met betrekking tot import- en exportheffingen. Al deze ontwikkelingen werken prijsopdrijvend. De kans op een recessie neemt toe als gevolg van deze wereldpolitieke ontwikkelingen.

Op 18 maart 2026 zijn er nieuwe gemeenteraadsverkiezingen. Dat betekent het einde van deze raadsperiode. Afhankelijk van de uitslag vormt zich het nieuwe bestuur van Oirschot.

Sociaal-culturele omgevingsfactoren

Bij samenredzaam gaat het erom dat mensen elkaar kunnen ondersteunen. Met een samenleving met meer diversiteit en meer individualisme is dat minder vanzelfsprekend.
Om de samenredzaamheid te bevorderen is aandacht nodig voor het stimuleren van sociale cohesie door aandacht voor preventie en inrichting van de buitenruimte.

We zien dat er, door verruiming van de mogelijkheden, meer gebruik gemaakt wordt van (pre-)mantelzorgwoningen. Steeds meer wordt gekozen voor gezamenlijke bewoning, al dan niet in combinatie met zorg.

De druk op zorg wordt groter. Er is minder zorg beschikbaar terwijl het aantal zorgvragen toeneemt. De zorg wordt duurder en is voor een deel van onze samenleving onbetaalbaar.
We zien de zorgkosten (ook voor jeugdzorg en Wmo) stijgen.

Met een toename van woningen en inwoners maken we als regio een schaalsprong. Dat heeft sociaal maatschappelijke gevolgen. Met brede welvaart hebben we het over deze ontwikkeling, over het meegroeien van de cultuursector en van sociaal-culturele voorzieningen. Het gaat om inclusie zodat iedereen meedoet in onze samenleving. Ook het voorkomen van taalachterstand is een thema.
In Oirschot hebben we tenslotte te maken met een hoge sociaal-economische status (SES) en een gat tussen rijke inwoners en inwoners die met armoede te maken hebben (energie- en mobiliteitsarmoede, bestaanszekerheid en voorspelbaar inkomen, armoederegelingen).

In de samenleving zien we meer onbegrepen gedrag. Het gaat om inwoners met sociaal kwetsbaar gedrag, probleemgedrag, moeilijk hanteerbaar gedrag of veranderend gedrag. Het gedrag heeft niet alleen gevolgen voor de betreffende persoon, maar leidt ook tot overlast in de buurt.
Door de beschreven druk op de zorg zien we dat dementerenden steeds langer zelfstandig wonen. Dit heeft impact op de omgeving.

De sociale cohesie neemt af. Mensen kunnen zich minder met elkaar en met allerlei organisaties (verenigingen) verbonden voelen. Thema's bij sociale cohesie zijn het stimuleren van de zelfredzaamheid en de daling van cohesie door individualisme en internationalisering.

We zien een toename van ondermijnend gedrag en de participatiemaatschappij waarin we meer mondige inwoners hebben. Een en ander heeft ook negatieve invloed op het gevoel van veiligheid.

Sociale media zijn niet meer weg te denken uit onze maatschappij. Sociale media staan nooit uit, nieuws gaat razendsnel en kennis is, net als de rest van de buitenwereld, overal toegankelijk.
Met name de jeugd van tegenwoordig heeft steeds meer last van het gebruik van sociale media. Het heeft onder andere effect op de ontwikkeling van sociale omgangsvormen.
We zien dat ook andere ontwikkelingen van invloed zijn op het welzijn en functioneren van jongeren, zoals eenzaamheid, de focus op prestatiedrang, drank- en drugsgebruik en toename van psychische kwetsbaarheid. Tenslotte constateren we dat er een toename is van jongeren die een rol spelen in criminaliteit en ondermijning.

Technologische omgevingsfactoren

De ontwikkelingen rondom kunstmatige Intelligentie (AI) en Deeplearning volgen elkaar in hoog tempo op. Dit vraagt om aandacht voor het gebruik van AI binnen onze gemeentelijke organisatie.
Deze ontwikkelingen leveren op termijn wellicht kansen voor onze dienstverlening, maar er zijn ook risico's, bijvoorbeeld als met AI via social media beeldvorming wordt beïnvloed. Belangrijke aandachtspunten zijn zorg voor informatiebeveiliging, bescherming van privacygegevens en alertheid op identiteitsfraude.

Veiligheid en privacy zijn niet meer altijd vanzelfsprekend. Verschillende ontwikkelingen vragen om stellingname. Het is nog onduidelijk hoe we omgaan met camera's in onze openbare ruimte, met het gegeven dat inwoners en gemeente de openbare ruimte filmen en of deze ontwikkelingen vragen om regels en handhaving.
Antennes en telecomsites zorgen voor inbreng van buitenaf. Ze zijn gebouwd met onderdelen vanuit andere landen, die anders omgaan met privacy dan wij.

Cybercriminaliteit is helaas niet meer weg te denken uit onze maatschappij. Het is van belang dat onze systemen naar de toekomst toe (beter) bestand zijn tegen cybercriminaliteit.

De Digital Decade is een Europees programma dat ervoor moet zorgen dat Europa in 2030 mensgericht, duurzaam, inclusief en welvarend is. Meegaan met dit programma is soms verplicht en soms wenselijk.

Met de Digitale Agenda Gemeenten 2028 laten gemeenten zien hoe zij de komende jaren de kansen benutten die digitalisering biedt voor grote maatschappelijke opgaven en voor verbetering van de dienstverlening. Doel is om de dienstverlening nog beter te laten aansluiten bij de eisen en verwachtingen van de samenleving. Het gaat dan bijvoorbeeld om datagedreven werken, om beveiliging en monitoring en om wijzigingen van functie-inhoud door digitalisering. Naast de Digitale agenda zijn er ook ontwikkelingen op het gebied van hybride multi-cloudmodellen, wantrouwen in techbedrijven via sociale media en het niet meer gebruiken van smartphones in belangrijke vergaderingen in verband met veiligheid.
Tenslotte is duurzaamheid een ontwikkeling waar onder andere IT-providers aan moeten voldoen door zo groen mogelijk te opereren.

Ecologische omgevingsfactoren

Veel bedrijven ondervinden de gevolgen van netcongestie. De vraag naar elektriciteit is groter dan de transportcapaciteit van het net aan kan. Dit leidt tot vraag naar alternatieven (batterijen, energieopslag) bijvoorbeeld bij grote bouwprojecten (scholen).

De stikstofuitstoot moet omlaag. De maatregelen om dit te bereiken kunnen de woningbouw en infrastructuur belemmeren en hebben gevolgen voor de veehouderij en natuur. Door een recente uitspraak van de Raad van State (dossier Rendac) is de stikstofproblematiek nog urgenter geworden.

We krijgen vaker last van extreem weer. Er komen meer stortregens, zwaardere stormen of juist lange drogere en hete perioden. De Wetenschappelijke Klimaatraad adviseert om versneld naar klimaatneutraliteit te gaan door een ambitieus doel voor 2040 te stellen. Om dit te bereiken moet de overheid nu belangrijke keuzes voorbereiden en mag het ingezette klimaatbeleid geen vertraging oplopen.
Het belangrijkste doel van het Klimaatakkoord is het verminderen van de CO2-uitstoot.

Handelen volgens het model van circulaire economie vraagt van ons om maatschappelijk verantwoord om te gaan met bestaande materialen en producten. Dat heeft gevolgen voor de inrichting van onze openbare ruimte. We moeten ontwikkelen naar een circulaire economie, met minder restafval. De tarieven voor restafval gaan omhoog.

We moeten werken aan verduurzaming met energiebesparende maatregelen. Dat vraagt iets van gebouwen in eigen bezit en in het stimuleren en bevorderen van initiatieven in onze gemeente. Isolatie van gebouwen en woningen moet op natuurvriendelijke wijze gebeuren.

Zonder maatregelen zullen er in 2030 in heel Nederland tekorten aan grond- en drinkwater ontstaan. We onttrekken meer water dan dat er bijkomt. Daarom is het noodzakelijk dat we werken aan mogelijke oplossingen.

Biodiversiteit zorgt voor een sterke, weerbare natuur. Met biodiversiteit zorgen we voor schone lucht, fris water, een goede kwaliteit van de bodem en de bestuiving van gewassen. Het helpt om klimaatverandering te bestrijden en ons eraan aan te passen en het vermindert de impact van natuurrampen. In 2024 is Oirschot toegetreden tot het Schone Luchtakkoord.
Er komen meer en andere invasieve soorten flora en fauna. Voor een deel past de natuur zich langzaam aan.

Omgevingsfactoren organisatie

In 2025 neemt de gemeenteraad besluiten over een mogelijke fusie met buurgemeente Best. Op basis van deze besluitvorming worden vervolgstappen gezet in de verdere ontwikkeling van een organische en effectieve samenwerking. Naar de toekomst ontstaat, als het proces succesvol is, een nieuwe gemeente met oude en nieuwe vraagstukken. Dit proces van gemeentelijke herindeling vraagt de nodige focus en inzet van de organisatie, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Aandacht voor de organisatie, ruimte om te verbinden is in deze ontwikkeling van belang.

De complexiteit van de gemeentelijke en regionale opgaven neemt toe en de wijze waarop we onze dienstverlening vormgeven wijzigt (digitalisering, automatisering). Met de hoeveelheid aan ontwikkelingen, de complexiteit van vraagstukken en de dynamische omgeving is het steeds belangrijker dat we als organisatie kijken naar de samenhang tussen inhoud en processen van de verschillende opgaven en uitdagingen en deze projectmatig oppakken.

We hebben zicht op veel ontwikkelingen en weten tegelijkertijd niet wat de toekomst ons brengt. Vanuit het programma Oirschot Ontwikkelt Door zorgen we ervoor dat onze organisatie kan omgaan met veranderingen die de toekomst gaat brengen. In 2025 implementeren we de opbrengst van het organisatie brede traject Vitale Dagen. Organisatieontwikkeling vraagt de nodige inzet en betrokkenheid van medewerkers (capaciteit).
De krapte op de arbeidsmarkt heeft gevolgen voor het arbeidsmarktgedrag van medewerkers (op arbeidsethos, eisen aan werkgever, meer jonge deeltijders). Hoe zorg je ervoor dat je een aantrekkelijk werkgever bent en je personeel blijft binden en boeien?

Inwoners zijn mondig. We zien een toename van het aantal informatieverzoeken. Ook het aantal bezwaren (zoals op WOZ) neemt zichtbaar toe. De bezwaren worden vaker ingediend door gespecialiseerde bureaus die op ‘no cure no pay’-basis werken.

Participatie is steeds meer onderdeel van onze processen. Het actief betrekken van meedenkende inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden voorafgaand aan de besluitvorming heeft effect op de doorlooptijd van processen en procedures in de organisatie. Eenvoudig taalgebruik, heldere communicatie is van belang om inwoners te betrekken bij participatie

Een aantal van onze taken voeren we in gemeenschappelijke regelingen (GR) uit, samen met andere gemeenten. De behoefte aan grip op de P&C-cyclus van deze GR-en groeit in verband met de stijgende kosten en de druk op onze eigen begroting. Het mee ontwikkelen en voor Oirschot vertalen en oppakken van alle regionale ontwikkelingen vraagt steeds meer van de inzet en betrokkenheid van medewerkers van Oirschot.

De Omgevingswet, die in 2024 in werking is getreden, heeft vergaande consequenties in de werkwijze van de gemeente. De organisatie is druk met de implementatie van de Omgevingswet zodat onze dienstverlening zorgvuldig verloopt. Deze implementatie en inzet op dienstverlening is de grootste uitdaging.
Deregulering is daarbij een streven, maar op korte termijn zien we weinig rendement van de beperkte lokale mogelijkheden om te dereguleren.

Oog op integraliteit

De documenten in onze planning- en controlcyclus zijn opgebouwd vanuit 5 programma's. Kijken we naar de ontwikkelingen vanuit de omgevingsanalyse, naar beleidsontwikkeling en de praktijk in de uitvoering dan is het logisch dat vraagstukken regelmatig buiten de lijntjes van de programma's kleuren. Daarom vinden we het van belang dat we oog hebben voor de integraliteit als dat een heldere meerwaarde heeft. Enkele vraagstukken die om een integrale benadering vragen, beschrijven we hieronder.

- De Omgevingswet is in 2024 van start gegaan. We brengen deze onder in programma 3 en we hebben op dit moment vooral oog voor de integraliteit met programma 2 (Vitaal Landelijk Gebied), de uitvoering in programma 4 (met name participatie, omgevingsmanagement bij beheer en projecten) en dienstverlening (programma 5). Daarbij komt in de toekomst zeker nog de verbinding met de sociale leefomgeving.
- In de omgevingsanalyse noemen we de krapte op de arbeidsmarkt. Dit raakt in verschillende facetten alle programma's omdat het gaat over onder andere participatiewet, ondernemers, realisatie projecten, uitvoering en bedrijfsvoering in onze organisatie.
- De schaalsprong en de Beethovendeal betekenen een economische groei (programma 2) met ruimtelijke (programma 3 en 4) en sociale vraagstukken (programma 1). Dat werkt ook door in onze bedrijfsvoering (programma 5).

Keuzes en prioriteiten

Begrotingsjaar 2026 kenmerkt zich door de dalende algemene uitkering. We hebben, zoals beschreven, een disbalans tussen taken en de uitkering in het gemeentefonds. Daarnaast is er ook een disbalans tussen onze ambities en de uitvoeringskracht van onze organisatie.

We moeten keuzes maken om te kunnen blijven werken aan die vitale gemeente Oirschot. Keuzes op wat we echt belangrijk vinden en op wat we wanneer willen oppakken. Dit is van belang vanwege de dalende uitkering, maar ook omdat onze ambtelijke organisatie haar grenzen kent. Prioriteren zorgt voor focus, zodat we onze uitvoeringskracht kunnen richten en daarmee zaken kunnen realiseren.

De komende periode houden we vast aan de prioriteiten die we in de koersnota 2024 al stelden:

- Programma 1, Sociale leefomgeving: samenwerken aan goed leven in Oirschot en aan het bevorderen van de sociale samenhang.
- Programma 5, Bestuur en dienstverlening; investeren in het zijn én blijven van een aantrekkelijke werkgever en een krachtige samenwerkingspartner, die de basis op orde heeft en daarmee een goede dienstverlening voor haar inwoners en bedrijven borgt.

Daarnaast heeft uw raad uitgesproken dat u veel waarde hecht aan een verdere ontwikkeling van programma 3 met specifieke aandacht voor het thema wonen. We nemen uw wensen hieromtrent mee richting de begroting.

Aanvullend hierbij is vanzelfsprekend de verkenning van de samenwerking met de gemeente Best. In juli 2025, voorafgaand aan het opstellen van de begroting, wordt een volgende stap gezet. Hierdoor kunnen we dan ook meer concreet zaken opnemen in de begroting.

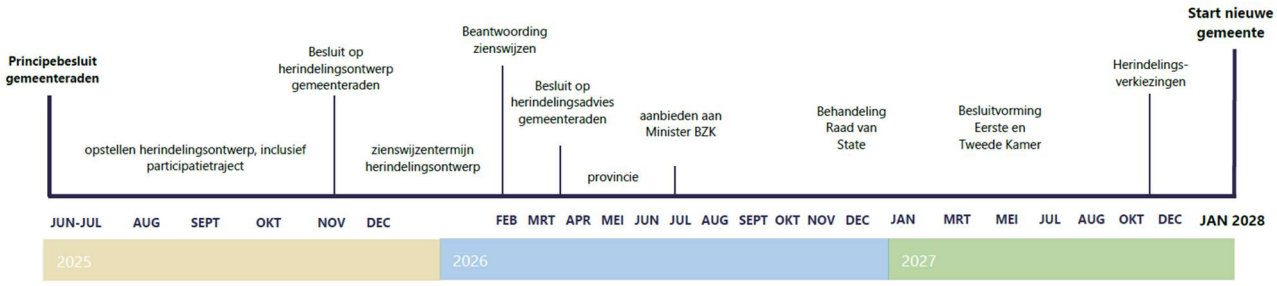
Verkenning samenwerking

Bij het vervolg op het raadsbesluit evaluatie netwerksamenwerking van 20 juni 2023 zijn we gestart met een programma in 3 onderdelen:

1. Verkenning van de samenwerking met Best;
2. Revitaliseren eigen organisatie (zie prioriteit hierboven);
3. Actualisatie toekomstvisie Oirschot naar 2040.

Hieronder volgt een korte toelichting van de verkenning van de samenwerking en de actualisatie van de toekomstvisie.

Verkenning samenwerking met Best
Zoals beschreven bij de omgevingsanalyse neemt de gemeenteraad in 2025 besluiten over een mogelijke fusie met buurgemeente Best. Op basis van deze besluitvorming worden vervolgstappen gezet in de verdere ontwikkeling van een organische en effectieve samenwerking. Het proces is bij het initiatiefvoorstel Verkennings- en participatiefase Best-Oirschot van de raden van Best en Oirschot (5 november 2024) als volgt indicatief in beeld gebracht.

Een onafhankelijke procesbegeleider zorgt ervoor dat we voorbereid zijn op de verschillende beslismomenten. Naar de toekomst ontstaat, als het proces succesvol is, een nieuwe gemeente met oude en nieuwe vraagstukken.

Het proces van gemeentelijke herindeling vraagt de nodige focus en inzet van de organisatie, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Aandacht voor de organisatie, ruimte om te verbinden is in deze ontwikkeling van belang. In de begroting van 2026 verwachten we daarom ook een bedrag vrij te moeten maken om deze focus en inzet te kunnen waarmaken. Hiermee nemen we het advies van uw raad, om hier een bestemmingsreserve voor in het leven te roepen, ter harte.

Actualisatie toekomstvisie Oirschot naar 2040
De actualisatie van de toekomstvisie richt zich op een vertaling van de opgaven die Oirschot heeft en de ontwikkelingen die op Oirschot afkomen naar opgaven en ambities voor de langere termijn. Daarbij is besloten om dit niet in een separaat proces van visievorming in te richten, maar om de ontwikkelingen mee te nemen in de reguliere planning- en controlcyclus van Oirschot. Op basis van de Toekomstvisie Oirschot 2030 en de omgevingsanalyse zijn relevante ontwikkelingen in beeld gebracht zoals hierboven beschreven. In afwachting van het besluit rondom go / no-go qua fusie met Best wordt het verder in beeld brengen van het toekomstbeeld 2040 opgepakt in het fusietraject, of ingeval een no-go-besluit in het najaar 2025 voor de gemeente Oirschot.
We onderscheiden grote opgaven en uitdagingen. Opgaven die we, deels gezamenlijk met de regio, oppakken rondom de schaalsprong en Brainport, opgaven in verband met bouw, mobiliteit en voorzieningen, opgaven rondom leefbaarheid en sociale cohesie. Een aantal ontwikkelingen heeft grote invloed op de langere termijn, richting 2040.
De kracht van onze gemeente met al haar inwoners, ondernemers en verenigingen gaat niet alleen over een gunstige ligging, maar vooral ook hoe we hier als dorp samen de schouders onder zaken zetten. Monumentaal, ondernemend en groen, daar voelt de MENS zich thuis. Dit zijn - als we kijken naar de toekomstige opgaven - basiswaarden waarmee Oirschot toekomstbestendig is. Het monumentale karakter dat uitnodigend is om hier te zijn, om te beleven. Ondernemend voor het bedrijfsleven en voor alle verenigingen die zorgen voor vitaliteit en verbinding. We kunnen hard werken, loyaal en betrouwbaar. Groen biedt kansen voor onze klimaatuitdagingen. In het thuisgevoel zit het wij-gevoel, de betrokkenheid bij alle kernen, van de dynamiek van sociale verbinding en van meedoen.

In de komende maanden werken we de actualisatie verder uit in een kort en bondig visiedocument.

Van koersnota naar begroting

Op 18 en 25 maart is met uw raad gesproken over de koersnota en de weg naar de begroting. Hierbij is getoond dat er nog geen sluitend meerjarenperspectief is, en dat hiervoor nog stappen noodzakelijk zijn.
Uw raad heeft vervolgens, aan de hand van een debatnotitie, verschillende richtinggevende uitspraken gedaan die het college ter harte neemt in aanloop naar de begroting.
Verschillende mogelijke besparingen en extra inkomsten vereisen een nader onderzoek. We hebben op dit moment inzichtelijk welke onderzoeken uitgevoerd kunnen worden met een deadline van 1 juli, zodat we de uitkomsten van deze onderzoeken ook mee kunnen nemen in de begroting.

De begroting die u in het najaar gepresenteerd krijgt, is dan een optelsom van de resultaten van de onderzoeken en de acties die het college daarmee voorstelt, de aangepaste prioritering in programma 3 (meer specifiek wonen) die uw raad heeft aangevraagd en de effecten van de meicirculaire. Mocht er dan nog aanpassing nodig zijn (in de vorm van meer besparingen) of mochten de effecten dusdanig zijn dat er extra wensen opgenomen kunnen worden, dan zal u deze expliciet kunnen terugvinden in de begroting.

Toelichting onderzoeken

In aanloop naar de begroting 2026 worden 11 onderzoeken uitgevoerd om ruimte te vinden in de begroting, enerzijds door het drukken van lasten en anderzijds het verhogen van baten. De uitkomsten van de onderzoeken worden gedeeld met uw raad en het college zal via de begroting 2026 voorstellen doen welke resultaten opgenomen worden in de begroting, en welke niet. Van elk onderzoek wordt toegelicht waar dit onderzoek over gaat, en wat het mogelijk kan opleveren.

Bestemmingsreserve ten behoeve van de herindeling.
We gaan onderzoeken of er ruimte zit in de bestaande reserves, of dat er reserves of voorzieningen kunnen worden opgeheven. De ruimte die we hier financieel mee vrij maken zouden we vervolgens kunnen gebruiken om in te zetten voor een nieuwe bestemmingsreserve voor de benodigde extra capaciteit die wordt verwacht bij de herindeling.

Overheadkosten toerekenen aan programma's
Er is de mogelijkheid om de kosten van overhead (programma 12) toe te rekenen aan de overige programma's. Met name waar de toerekening aan projecten plaatsvindt, kan het ten laste komen van kredieten. Daarmee wordt er ruimte gevonden in de exploitatiebegroting. Ook toerekening aan afval en riool levert, via kostendekkende tarieven meer opbrengsten op en dus meer ruimte in de exploitatie.

Verbonden partijen – sturing op een nullijn
Er zijn binnen de gemeentelijke organisatie afspraken gemaakt hoe (nog) meer grip te krijgen op de begrotingen van de verbonden partijen. Deze afspraken leggen we vast en dragen we uit. Als we er gezamenlijk in slagen om 'nullijn' vast te houden voor alle verbonden partijen, dan zorgt dat ervoor dat we niet te maken krijgen met extra kosten.

Herzien en temporiseren MeerjarenInvesteringsProgramma (MIP)
Er is een ruim krediet voor investeringen in de begroting, waarvan de kapitaallasten drukken op de exploitatiebegroting. Tegelijkertijd worden niet alle investeringen in een jaar uitgevoerd en worden kredieten overgeheveld. Dit maakt dat er bij een herziening van het MIP ruimte gevonden kan worden door de planning aan te passen op de snelheid waarmee het ook uitgevoerd kan worden. Aanvullend kan ervoor gekozen worden om investeringen nog verder te temporiseren, waardoor er extra ruimte gevonden kan worden.

Onderuitputting in de realisatie van de begroting
We gaan bekijken wat de onderuitputting van de afgelopen 4 jaren was in de jaarrekening, op taakveldniveau. Hiermee wordt inzichtelijk waar jaarlijks geld overblijft. De onderuitputting die meerdere jaren te zien is op één taakveld, kan aanleiding geven om dit taakveld naar beneden bij te stellen.
Anderzijds hebben we dit jaar te maken met een jaarrekening over 2024 die een negatief resultaat laat zien. Dit betekent dat we onderuitputting nu ook gebruiken om overbesteding op te vangen. Onderuitputting naar beneden bijstellen is dan alleen verstandig, als er ook naar de overbesteding wordt gekeken en zo de begroting meer naar realisatie wordt gebracht.

Overheveling incidentele bedragen
In meerdere jaarrekeningen zijn incidentele bedragen overgeheveld. Wanneer deze meerdere jaren worden overgeheveld, kan dit erop duiden dat het niet uitgevoerd gaat worden. Deze bedragen kunnen dan beter uit de begroting gehaald worden. Anderzijds kan er een beslissing genomen worden over het niet toestaan van het overhevelen van bedragen die reeds overgeheveld zijn. Dit onderzoek laat zien of dit plaatsvindt in de begroting én wat het zou opleveren.

Kostendekkendheid leges
We gaan inventariseren of alle te maken kosten welke betrekking hebben op de leges hieraan toegerekend zijn. De uitkomst kan zijn dat we op dit moment onvoldoende kosten toerekenen aan de leges. Met gebruikmaking van de juiste gegevens kunnen we een nauwkeurige berekening maken van de kostendekkendheid van de leges.

Verhogen van toeristenbelasting
We gaan onderzoeken aan welke knoppen we kunnen draaien om de inkomsten toeristenbelasting te verhogen. Afhankelijk van de keuze die gemaakt wordt kan er meer toeristenbelasting geheven worden.

Kostendekkendheid afvalstoffen- en rioolheffing
We gaan inventariseren welke kosten toegerekend kunnen worden aan de afvalstoffen- en rioolheffing. De uitkomst kan zijn dat we op dit moment onvoldoende kosten toerekenen. Met gebruikmaking van de juiste gegevens kunnen we een nauwkeurige berekening maken van de kostendekkendheid van de heffingen.

Verhoging precariobelasting
We gaan bekijken wat verhoging van de tarieven kan opleveren aan extra inkomsten precariobelasting. Verhoging van de tarieven kan extra inkomsten genereren. Dit zal zeer minimaal zijn, aangezien het een lage belastingopbrengst betreft.

OZB op panden in aanbouw
Er wordt reeds OZB geheven op panden in aanbouw. We gaan onderzoeken wat de nieuwbouw van ASML betekent voor de inkomsten OZB. Het moment van aankoop van de grond en de start van de bouw zal bepalen wat de meeropbrengsten gaan zijn voor 2026 en volgende jaren.